

Lluita antisenyorial a Santa Perpètua de Mogoda a la fi de la Guerra de Successió

Carles Díaz Martí

RESUMEN

Este artículo estudia el conflicto entre la cartuja de Santa Maria de Montalegre y las poblaciones de Santa Perpètua de Mogoda, Sant Fost de Campcentelles, Cabanyes y Martorelles entorno a les exenciones de avituallamiento a los militares en la casa de Mogoda, la propiedad más importante de los monjes en esta área. La solicitud real de alojar algunos soldados en aquellas localidades al final de la Guerra de Sucesión (1712-1713) y la negativa de Montalegre de aceptar algunos de ellos a pesar de la resolución de la autoridad local causa una importante lucha de la población contra el privilegio de exención del alojamiento militar. En una situación de debilidad del orden público, el conflicto degenera hasta la ocupación violenta de la casa de Mogoda por parte de un grupo de cien hombres armados. El artículo analiza estos hechos, los argumentos jurídicos de las dos partes en conflicto y las respuestas de las autoridades borbónicas.

Palabras clave: Guerra de Sucesión, privilegio de exención, revuelta, Santa Maria de Montalegre, Santa Perpètua de Mogoda.

SUMMARY

The paper studies the conflict between the charterhouse of Santa Maria de Montalegre and the towns of Santa Perpetua de Mogoda, Sant Fost de Campcentelles, Cabanyes and Martorelles about exemption of military billeting in Mogoda's house, the most important property of the monks in this area. The royal request to quarter some soldiers in these towns by the end of the War of Succession

(1712-1713) and the refusal of Montalegre to accept none of them in spite of the local authority resolution caused an important popular riot against exemption privilege. In a situation of weak public order, the conflict increased up to violent occupation of Mogoda's house by a group of a hundred armed inhabitants. We analyse the events, the juridical arguments of the two parts and the resolution of Bourbon authorities.

Key Words: Exemption privilege, military billeting, riot, Santa Maria de Montalegre, Santa Perpètua de Mogoda, War of Succession.

Marc geogràfic, social i polític

Els esdeveniments objecte del present treball van tenir lloc a la quadra de Mogoda, possessió de la cartoixa de Santa Maria de Montalegre, entre desembre de 1712 i juny de 1713. La quadra de Mogoda, centrada en el casal homònim, encara avui existent, estava situada a la parròquia de Santa Perpètua de Mogoda, actualment municipi de la comarca del Vallès Oriental. La cartoixa de Montalegre¹ havia adquirit l'esmentada casa de Mogoda, juntament amb d'altres propietats i drets, l'any 1434 a

---

1. La cartoixa de Santa Maria de Montalegre és el resultat del trasllat de la comunitat cartoixana de Sant Jaume de Vallparadís (Terrassa, Vallès Occidental) l'any 1415 i la unió posterior de la de Sant Pol del Maresme (Sant Pol de Mar, Maresme) el 1434. Si bé inicialment els monjos s'hostatjaren al monestir deixat per les monges agustinianes de Santa Maria de Montalegre arran del seu trasllat a Barcelona, a l'edifici actualment conegut com la Conreria (Tiana, Maresme), situat al cim d'un turó de la serralada de Marina, aviat començaren les obres de la futura cartoixa, a la qual es mudaren a mitjan segle XV, situada a la vessant meridional de la mateixa muntanya, a un cinquantena de metres de desnivell. La comunitat sobreviu des d'aleshores, si bé amb un parèntesi provocat per la desamortització de Mendizábal (1835-1901). Sobre la bibliografia d'aquesta casa religiosa cal destacar els treballs, que abarquen tota la seva història, d'un dels seus membres, dom Irenée JARICOT, autor de *La cartuja de Santa Maria de Montalegre. Compendio histórico*, Santa Maria de Montalegre, 1960, i de treballs preliminars, mecanografiats i inèdits, conservats a l'arxiu de la pròpia cartoixa, entre els quals destaca *Histoire de la Chartreuse de Nôtre-Dame de Montalegre* (1959). D'altra banda, els deguts a Xavier PÉREZ GÓMEZ, *La cartoixa de Montalegre. Drets feudals i conflictes jurisdiccionals (1415-1602)*, Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana, 2004; «La cartoixa de Montalegre i la seva influència al Vallès Oriental (segles XV-XIX)», a *Scala Dei – Actes del Congrès Internacional, 1996*, Escaladei, 1999, p. 291-299; «Breu història de la Conreria», *Notes*, 11 (1997), p. 59-69, «L'ar-

la Pia Almoina de Barcelona. Amb aquesta compra els cartoixans esdevingueren senyors de la baronia de Mogoda, compresa per les parròquies vallesanes de Santa Perpètua de Mogoda, Santa Maria de Martorelles, Sant Fost de Campcentelles i Sant Cebrià de Cabanyes. Com a tals senyors i en aplicació de privilegis aconseguits dels monarques, administraren justícia als seus vassalls, excepte en alguns casos reservats al rei. Aquesta situació es va mantenir fins que l'any 1550 tingué lloc la lluïció de la jurisdicció, pagada per les poblacions afectades, a favor de l'administració reial. A partir d'aleshores Montalegre només va conservar drets jurisdiccionals a les seves propietats, o sigui, el propi cenobi, la casa de Mogoda i les seves terres adjacents.²

Així, doncs, a l'acabament del conflicte successori a la corona hispànica, la quadra de Mogoda conformava una illa jurisdiccional independent de la dels seus veïns. Mentre aquests tenien en el sotsveguer del Vallès la seva autoritat delegada del rei, els habitants de la quadra de Mogoda tenien el seu propi batlle, nomenat pel prior de Montalegre. Aquesta situació, que no va desaparèixer fins al primer quart del segle XIX, donà lloc a múltiples friccions entre els jurats de les parròquies de Santa Perpètua, Sant Fost i Martorelles,³ d'una banda, i la cartoixa, de l'altra. Una d'aquestes, probablement de les més violentes, va tenir lloc al mes de maig de 1713.

Abans d'entrar en la narració dels fets és bo tenir present la situació en què es trobava el Principat de Catalunya en aquelles dates. Fins al prin-

---

xiu de la cartoixa de Montalegre. Evolució històrica (segles XVI-XIX)», *Lligall*, 11 (1997), p. 31-41. Quant a la resta d'autors, mencionem alguns dels treballs més destacats: Frederic RIBAS I MASSANA, «La cartoixa de Montalegre al segle XV. Assaig d'història econòmico-financera de la formació del patrimoni i dels treballs de construcció», *Studia monastica*, 18 (1976), vol. 2, p. 379-432; Josep Maria MADURELL I MARIMON, «Art antic a la cartoixa de Montalegre», *Il Col·loqui d'Història del monaquisme català*, Abadia de Poblet, 1974, vol. 2, p. 231-244; Antonio M. ARAGÓ; Rosa JULIÀ DE ARAGÓ, «Los dísticos de la cartuja de Montalegre», *Analecta Sacra Tarraconensis*, 29 (1956), p. 401-410. Cal destacar també la recent aparició de *La província cartoixana de Catalunya. La cartoixa de Montalegre*, Barcelona: Diputació de Barcelona, 2006, que són les actes del XXIII Congrés Internacional sobre la Cartoixa, celebrat a la Conreria de Montalegre, en què hi ha set treballs específics sobre la cartoixa tianenca.

2. PÉREZ, *La cartoixa de Montalegre*, p. 22-24, 63-65.

3. La parròquia de Sant Cebrià de Cabanyes fou unida a la de Sant Fost de Campcentelles l'any 1504.

cipi de 1713, els exèrcits implicats en la lluita successòria, el franco-espanyol de Felip V i l'austríac de l'arxiduc Carles, estaven formalment en guerra. El darrer, però, només controlava a la península Ibèrica part del territori català, ja que la franja oriental, el nord-oest (inclosa la ciutat de Girona) i la Cerdanya estaven en mans de l'exèrcit de les dues corones.⁴ Tanmateix, les potències enfrontades durant anys en aquest llarg conflicte internacional, n'estaven negociant l'acabament. Aquestes negociacions fructificaren en la signatura del tractat d'Utrecht el 14 de març de 1713. L'anterior existència, però, d'un armistici tàcit entre ambdós contendents, denunciat pel Consell de Cent,⁵ i la sortida de les tropes angleses de Catalunya a final de 1712,⁶ anticipaven l'abandonament del Principat a la seva sort per part de les potències aliades. L'anomenat conveni de l'Hospitalet fou la traducció de la pau d'Utrecht en el territori català. S'hi estipulà el lliurament de les posicions de l'exèrcit imperial als borbònics per tal que es restaurés el poder de Felip V a Catalunya.

Poc després de l'acabament de les negociacions del conveni de l'Hospitalet, el mariscal Starhemberg, lloctinent de l'arxiduc Carles a Catalunya, donava ordre d'evacuació a totes les seves tropes. Àdhuc ell mateix fugí literalment de Barcelona, sense previ avís a les autoritats del país, el 7 de juliol de 1713. El relleu dels efectius d'ambdós exèrcits estava ja pactat i es va dur a terme amb total eficàcia, de manera que el duc de Pòpuli, capità general borbònic, arribà a les muralles de Barcelona a final del mateix mes de juliol.⁷ A excepció de les places fortes de Barcelona, Cardona i Castellciutat, que oferiren resistència fins que capitularen l'any següent a conseqüència dels setges a què foren sotmeses, la resta del país quedà en pocs mesos en mans d'un nombrós exèrcit borbònic.

---

4. Vegeu el mapa de la situació dels dos exèrcits l'any 1713 a Josep Maria TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, Barcelona: Rafael Dalmau, 2005, p. 27.

5. TORRAS, *Felip V contra Catalunya*, p. 22.

6. Josep Maria TORRAS I RIBÉ, *La Guerra de Successió i els setges de Barcelona (1697-1714)*, Barcelona: Rafael Dalmau, 1999, p. 296.

7. Josep Maria TORRAS I RIBÉ, «El tombant decisiu de la Guerra de Successió a Catalunya: evacuació de l'exèrcit imperial i repressió borbònica (1713)», *Pedralbes*, 23 (2003), vol. 2, p. 253-260.

Els allotjaments militars i l'exempció de les classes privilegiades

La causa del motí del poble de Santa Perpètua de Mogoda contra la cartoixa de Montalegre que esclatà el 1713 se situa en la imposició dels allotjaments militars i la càrrega que suposava per a les capes més desfavorides de la societat. De fet, els allotjaments militars foren un dels motius de conflicte més importants als segles XVI i XVII entre el poder monàrquic i el poble. La inexistència de casernes suficients que permetessin l'acantonament de tropes provocava que aquestes s'hostatgessin a les cases dels particulars. Si bé les constitucions de Catalunya contemplaven la seva existència com a una prerrogativa reial emanada de l'obligació del monarca de protegir els seus vassalls de les amenaces exteriors, la manca de recursos econòmics per al proveïment de l'exèrcit, l'escàs control i supervisió i l'estat gairebé continu de guerra amb França donaren lloc a múltiples abusos que es traduïren en la ruïna del camp català i en revoltes populars. Nogensmenys, s'apunta directament els allotjaments militars com una de les causes principals en l'aixecament que donà lloc a la Guerra del Segadors (1640-1652) i a la revolta dels Barretines (1687-1691).⁸

Segons les lleis vigents aleshores a Catalunya eren els jurats de les ciutats, viles o pobles els que decidien el repartiment dels soldats i oficials que li eren enviats per part del tresorer entre les cases de la localitat. Els particulars estaven obligats a proporcionar sal, vinagre, llum, estris de cuina, taula i llit als militars hostatjats. La resta era responsabilitat de l'administració reial. A la pràctica, però, s'abusava dels allotjaments, ja que a les llistes hi havia un gran nombre de persones que no eren militars, se'ls havia de donar més del que pertocava i hi havia moltes dificultats per cobrar allò que s'havia avançat. Per copsar en xifres la importància del fenomen, l'any 1680 els diputats de la Generalitat adreçaren un memorial al Consell d'Aragó en què explicaren que cada localitat catalana havia de mantenir una mitjana d'entre 7 i 12 homes.⁹

---

8. Sobre la influència dels allotjaments militars en les revoltes a la segona meitat del segle XVII, vegeu Jaume DANTI I RIU, *Aixecaments populars als Països Catalans*, Barcelona: Curial, 1990, p. 92-110.

9. Antonio ESPINO LÓPEZ, «Ejército y sociedad en la Cataluña del Antiguo Régimen: el problema de los alojamientos (1653-1689)», *Historia Social*, 7 (1990), p. 20-28.

Cal tenir present, però, que hi havia grups socials que quedaven exempts de l'obligatorietat de rebre allotjaments a les seves propietats. La noblesa, el clergat, els ciutadans honrats, els oficials de la Generalitat, els receptors, taulers i collidors del dret de la bolla, els familiars de la Inquisició, els doctors en medicina i altres gaudien de l'esmentat privilegi d'exempció. És obvi, per tant, que l'exempció de les classes privilegiades, justament aquelles que tenien una millor posició econòmica, donava un important component social a la lluita contra els allotjaments. Com ha comentat Jaume Dantí, l'aixecament popular contra aquests tenia tres vessants: contra el propi exèrcit, contra el govern que l'imposava i contra els privilegiats que n'estaven exempts. Aquesta component antisenyorial també s'ha establert en el cas de la revolta dels Barretines.¹⁰

Els allotjaments militars han estat un tema recurrent en la historiografia catalana dels segles XVI i XVII. Fonamentalment en aquesta darrera centúria el fenomen tingué una incidència molt notable.¹¹ A partir del segle XVIII, però, minvà el seu impacte per la construcció de grans casernes als centres urbans i la seva paulatina substitució per un impost equivalent. No obstant això, no desaparegueren del tot, com es pot comprovar en els fets ocorreguts a Santa Perpètua de Mogoda a principi del segle XVIII.

Aquests esdeveniments reflecteixen clarament el profund ressentiment que els habitants de les parròquies vallesanes de Santa Perpètua, Sant Fost i Martorelles sentien cap a la cartoixa de Montalegre que, com a institució religiosa, gaudia del privilegis propis que l'Antic Règim concedia a l'estament eclesiàstic, entre ells l'exempció dels allotjaments militars.

A més, la Guerra de Successió incrementà, sense dubte, aquest factor de lluita estamental. Testimonis contemporanis de la Corona d'Aragó palesen clarament l'alineament amb la causa austriacista per part de les classes populars, mentre que la noblesa s'afilià majoritàriament amb Felip V. Aquest decantament, motivat possiblement per l'estratègia populista de l'arxiduc a fi de guanyar adeptes a la seva causa, fou molt acusat als reg-

---

10. Jaume DANTÍ I RIU, *Terra i població al Vallès Oriental*, Ajuntament de Santa Eulàlia de Ronçana, 1988, p. 312, 320.

11. A les anteriors referències bibliogràfiques hi ha nombrosos casos documentats de les friccions provocades pels allotjaments militars.

nes de València, Aragó i Mallorca. A Catalunya, si bé no fou tan aferrissat, existí, com queda palès en l'exili de les famílies més benestants de les ciutats que passaven al bàndol austriacista o en la pròpia etimologia de la paraula botifler, que designa a aquella persona que té les galtes molt grosses, i per tant, assimilada a una persona rica i opulenta.¹²

Els esdeveniments¹³

L'origen del conflicte fou la pretensió dels jurats de les parròquies de Santa Perpètua de Mogoda, Sant Fost de Campcentelles i Martorelles d'allotjar soldats en els masos propietat de Montalegre, el masover dels quals era Lluís Quintana. Es tractava dels masos Colomer i Guitart, que havien estat adquirits per la cartoixa el 1641 i el 1645 respectivament.¹⁴ La proximitat al gran casal de Mogoda havia provocat que tinguessin una funció secundària, segons argumentaren els cartoixans davant l'Audiència. El mas Colomer era aleshores una casa petita, anomenada sovint "casa xica" a la documentació, que tenia la funció de dormitori per als mossos. Més petit era el mas Guitart, que s'utilitzava per a cria de porcs. En conseqüència, els cartoixans afirmaven que no tenien entitat pròpia, sinó que formaven part del gran casal, que també tenia com a masover Lluís Quintana.¹⁵

A principi de desembre de 1712 el regent de la tresoreria envià una par-

---

12. Josep Maria TORRAS I RIBÉ, «Reflexions sobre l'actitud dels pobles i estaments catalans durant la Guerra de Successió», *Pedralbes*, 1 (1981), p. 196-199.

13. Tot i que ens basem fonamentalment en documentació procedent de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA en endavant), bàsicament de la secció de Monacals d'Hisenda (MH en endavant) també analitzà el plet entre la cartoixa i el poble de Santa Perpètua l'historiador perpetuenc Fermí VINYALS I ROVIRA, *Història de Santa Perpètua de Mogoda*, Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda, 1994, p. 217-222. Ens hem valgut també de les dades que aporta sobre el tema, si bé en aquesta obra es desconeix el punt àgil del conflicte, o sigui, el motí del poble del 16 de maig de 1713. L'autor dona una versió molt decantada a favor dels habitants del poble i en contra de l'actuació de la cartoixa de Montalegre.

14. Gaietà BARRAQUER I ROVIRALTA, *Las casas de religiosos de Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, vol. 1, Barcelona, 1906, p. 231.

15. Aquest fet, explícitament exposat en les exposicions de la cartoixa davant les instàncies jurídiques (ACA, MH, lligall petit 86) és corroborat per altres testimonis del procés.

tida de 8 soldats a Santa Perpètua de Mogoda perquè hi fos allotjada. Els seus jurats decidiren realitzar el corresponent repartiment de la soldadesca entre les cases de la seva demarcació. A Lluís Quintana li assignaren un soldat amb un cavall per ser el masover del mas Guitart.¹⁶ Aquest fet fou l'inici del conflicte entre ambdues parts, ja que si bé el mas Guitart estava situat a Santa Perpètua de Mogoda, els cartoixans consideraven que formava part de la quadra de Mogoda, per la qual cosa no li eren d'aplicació les disposicions preses pels jurats, ja que, com a entitat jurisdiccional independent d'una institució religiosa, havia de gaudir d'exempció d'allotjaments militars.

Els jurats de la localitat, com a conseqüència de la decisió que havien pres, es personaren, acompanyats per una desena d'homes del consell, un nunci i un notari, al mas Guitart per hostatjar-hi un soldat.¹⁷ Davant la negativa de Lluís Quintana a acceptar la prestació que li exigien, decidiren portar el soldat i el cavall a l'hostal de la població a costes del masover. Un dels testimonis del procés posterior comentà que els mossos de la finca quedaren força esverats davant aquesta tentativa dels jurats de Santa Perpètua. També es féu ressò que havia sentit dir públicament que s'intentarien nous allotjaments. Com a advertència premonitòria dels successos posteriors, Bonaventura Llobateres, pagès de Sant Fost que havia estat batlle de la quadra, afirmava a la seva declaració jurada (20-12-1712):

Y tinch per cert que a no donar-se prompte remey succehirà un escàndol y perilla molt no se arriba a las armas, per rahó de la multitud de moços y ha en dita quadra que treballen en las terras de aquella, pastors y altres, que ordinàriament pàs-san de quoranta, acostumant aquestos tenir y aportar armas, tant per llur resguard com y també del bestiar.¹⁸

---

16. ACA, MH, lligall 234 (carta de Francesc Cardenyés, síndic de la universitat de Santa Perpètua de Mogoda, 09-01-1713).

17. Aquest fet devia esdevenir-se a principis de desembre de 1712. Els testimonis del dia 20 de desembre el situaven tres setmanes (Bonaventura Llobateres) o entre 15 i 20 dies (Joan Font) abans. No es pot descartar tampoc final de novembre si els testimonis aportats l'1 de desembre per Segimon Puigdollers i Joan Ivany a l'Audiència sobre la incapacitat de Montalegre de fer front a les despeses d'una procés judicial fos posterior a l'intent d'allotjament (VI-NYALS, *Història de Santa Perpètua de Mogoda*, p. 217). S'ha de descartar la data del 18 de desembre que apareix en un altre document per estar en contradicció amb els testimonis anteriors (ACA, MH, lligall 246, consulta del Reial Consell al virrei Starhemberg, 31/03/1713).

18. Els testimonis aportats a la causa que es feren ressò d'aquest primer intent d'allotjament, a ACA, MH, lligall 222. Són un total de 9 persones, els relats dels quals foren pre-

Començaren ben aviat les sol·licituds d'assistència de Montalegre a l'Audiència i les justificacions dels jurats. El jutge que s'encarregà de l'afer en qualitat d'oïdor fou Josep Aguirre, que prengué declaracions a testimonis a final d'any.¹⁹ No s'havien encara pres totes les declaracions sobre l'afer de l'intent d'allotjament, quan els jurats donaren un pas més en les seves pretensions.

El 24 de desembre, cap a les tres de la tarda, un grup d'una desena de persones, entre les quals hi havia els jurats i alguns homes del consell de les parròquies veïnes, es dirigiren vers la casa de Mogoda. En trobar-se les portes tancades, entraren per la porta del corral. La seva intenció era endur-se penyores per pagar les despeses del soldat rebutjat per Lluís Quintana i que havia estat allotjat a l'hostal. Com que a la casa xica, antic mas Colomer, no hi trobaren res de valor, es dirigiren cap a una peça de terra propera, anomenada la Raureda, on hi aglanava un ramat de porcs, que foren requisats. Els testimonis coincideixen a esmentar l'esvalotament del grup. Àdhuc es comenta que alguns anaven embriacs.²⁰ Dues hores més tard, es restituïren a la casa de Mogoda quinze dels disset porcs presos, quedant-ne dos en custòdia dels jurats per ser venuts i, així, satisfer la quantitat de 10 lliures a l'hostaler. L'actuació dels jurats va comptar amb l'assistència del subveguer del Vallès i batlle de la parròquia, Segimon Collebò.²¹

Amb independència del que s'acabés decidint en un procés que havia de ser forçosament llarg, els cartoixans sol·licitaren a l'autoritat reial que emparés les seves pretensions i imposés a la part contrària la immediata restitució dels dos porcs. Així ho considerà Ignasi Maranyosa, relator de la causa, el dia 29 de desembre. El dia següent la lloctinent, Elisabeth Cristina de Brunswick, firmava les lletres reials mandatòries en què

---

sos entre el 20 i 30 de desembre de 1712. Concretament de Joan Font, pagès de Santa Perpètua i actual batlle de la quadra, procedeixen les dades del capteniment dels mossos i els comentaris dels parroquians.

19. Vegeu nota 18.

20. Es tracta dels testimonis de Joan Badia, Isidre Quintana, Jacint Miquel, Salvador Ribera, Jacint Suau i Miquel Quintana, mossos de la quadra de Mogoda, presos el 27 de desembre (ACA, *MH*, lligall 222).

21. Una còpia de l'acte de pignoració, presa per Francesc Bertran, notari de Granollers, a ACA, *MH*, lligall 246.

s'obligava els jurats, sota pena de 200 lliures, a tornar el que havien pres i a abstenir-se de realitzar nous allotjaments.²²

No sembla que això acovardís els dirigents perpetuencs, ja que el 2 de gener de 1713 es presentaren al casal de Mogoda per requerir novament Lluís Quintana a allotjar, en qualitat de masover dels masos Guirtart i Colomer, un soldat amb dos cavalls durant dotze dies. La no presència de Lluís Quintana i la decisió posterior dels jurats palesen clarament que les postures no havien canviat respecte a l'ocasió anterior:

“Y attès se tròban ditas portas de dita casa, dita d'en Colomer, de Moguda, tançadas y no-s veu lo dit Lluís Quintana, masover, ni persona de família sua per a obehir lo dit soldat ab los dos dits cavalls, protéstan al dit Quintana, encara que absent, de posar y metre lo dit soldat ab los dits cavalls a l'hostal a gastos y despesas de dit Lluís Quintana, y lo que farà de gasto en cas de recusatió de no voler-ho pagar ell, dit Quintana, de cobrar-ho de sos béns”.

No tan sols hi foren presents els dos jurats de la localitat, Pau Planes, de Santa Perpètua, i Rafael Matons, de Martorelles, sinó també els membres del seu consell, Joan Bellsolà, Jaume Colomer, Francesc Banús, Josep Vaquer i Josep Foguera, que defensaren la seva posició davant el conrer de Montalegre,²³ Bru Alemany,²⁴ que protestà per la usurpació de la jurisdicció que li corresponia.²⁵

A la setmana següent es tornaren a reproduir les disposicions reials contra les actuacions dutes a terme contra la jurisdicció que els cartoixans tenien a la quadra de Mogoda. Aquest cop s'incrementà la pena

---

22. ACA, MH, lligall 234; VINYALS, *Història de Santa Perpètua de Mogoda*, p. 217-218.

23. El conrer és un ofici propi dels monestirs cartoixans. La seva funció principal és gestionar tota l'activitat duta a terme a la Conreria, edifici monàstic separat de la mongia on es concentraven els treballs manuals dels germans (agrícoles, de ferreria, de fusteria, etc.) (PÉREZ, *La cartoixa de Montalegre*, p. 124).

24. Sobre els religiosos que formaren part de la cartoixa de Montalegre, vegeu Carles DÍAZ MARTÍ, “La comunitat monàstica de Montalegre durant els priorats d'Agustí Massot i Francesc Vidal (1713-1732)”, *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, 24 (2006), p. 119-169.

25. ACA, MH, lligall petit 86 (requeriment dels jurats de Santa Perpètua a Lluís Quintana, 02-01-1713). S'ha d'atribuir a un error de datació (VINYALS, *Història de Santa Perpètua*, p. 218) el fet que l'1 de gener els cartoixans denunciessin l'intent d'allotjar un soldat i dos cavalls.

per incompliment a 400 lliures, segons ordre dictada per la lloctinent el 9 de gener de 1713.²⁶ L'endemà Rafel Matons i Pau Planes foren requerits per part de Montalegre d'anul·lar i revocar, en la seva condició de jurats de la localitat, totes les disposicions que, en imposar allotjament al masover de dos masos de la quadra de Mogoda, atentaven contra la immunitat eclesiàstica i privilegi d'exempció.²⁷ El dia següent els presentaren les lletres reials mandatòries sobre la restitució dels dos porcs requisats i la prohibició d'imposar més allotjaments.²⁸ Ambdós hagueren de comparèixer davant l'autoritat judicial durant la primera quinzena del mes de gener.²⁹

La situació de tensió empitjorà poc després. Si bé fins aleshores les càrregues s'havien imposat a Lluís Quintana en qualitat de masover del masos Guitart i Colomer, en aquesta ocasió l'intent d'allotjament tingué lloc directament al gran casal de Mogoda. Tot i que les referències que s'han pogut consultar presenten alguna divergència entre si, és indubtable que a migdia del 15 de gener de 1713, entre la una i les dues, un grup d'entre 7 i 8 homes, entre els quals hi havia els jurats Rafael Matons i Pau Planes, van entrar dins la casa de Mogoda per allotjar-hi una trentena de soldats, el seu capità i les cavalcadures. Com que Lluís Quintana no hi era, reclamaren la masovera, Maria Roca. En no acceptar la botlleta, requeriren la presència del religiós responsable de la quadra. Davant la seva negativa, es procedí a l'allotjament forçat de la soldadesca. La meitat restà a la casa gran, mentre que la resta es dirigí cap a l'antic mas Colomer o "casa xica". Com que estava tancada, obligaren un mosso a entrar-hi per una finestra i obrir-los la porta per dins.³⁰

Sembla, però, que l'estada només durà un dia.³¹ Possiblement l'allotja-

---

26. ACA, MH, lligall 234 (provisió reial, 09-01-1713); VINYALS, *Història de Santa Perpètua de Mogoda*, p. 217-218.

27. ACA, MH, lligall petit 86 (requeriment de Montalegre a Rafael Matons, 19-01-1713).

28. Les anteriors foren presentades el dia 30-12-1712 (ACA, MH, lligall petit 86 (requeriment a Rafael Matons perquè obeeixi les ordres reials, 19-01-1713).

29. ACA, MH, lligall 222 (carta de Montalegre a l'Audiència, 16/01/1713).

30. ACA, MH, lligall petit 86 (requeriment de Montalegre a Rafael Matons, 19/01/1713); lligall petit 89 (dos testimonis sobre els fets del 15/01/1713); lligall 222 (testimoni d'Esteve Santpons, mosso de la quadra); lligall 224 (carta de Montalegre a l'Audiència, 16/01/1713).

31. ACA, MH, lligall 234. La mateixa afirmació a VINYALS, *Història de Santa Perpètua de Mogoda*, p. 219.

ment massiu a la casa de Mogoda es va deure a una decisió presa a cuita-corrents davant l'arribada a la localitat d'un contingent tan nombros, sobretot si es compara amb els 8 soldats a l'inici de desembre de 1712. El dia següent, 16 de gener, quan devia marxar la trentena de soldats de la quadra de Mogoda, va ocórrer un nou episodi d'enfrontament. Entre les dotze i la una del migdia, es presentaren Pau Planes, jurat, 8 parroquians, un capità i la seva família, que sumaven 11 persones i 11 cavalls. En aquesta ocasió la botlleta fou donada directament al conrer de Montalegre, Bru Alemany, que després que l'assabentessin dels esdeveniments del dia anterior, devia desplaçar-se ràpidament des del monestir fins a Santa Perpètua. El conrer es negà a acceptar l'allotjament, tot al·legant immunitat eclesiàstica. Segons els testimonis que aporten les dades de l'afer, el capità no era partidari d'allotjar-se al gran casal de Mogoda, malgrat la insistència dels parroquians que ell amb la seva família s'hi hostatgessin. El capità féu aleshores un reconeixement i, després de confirmar la impressió negativa de la casa, decidí que l'allotjament es faria a l'antic mas Colomer. Tot i que les portes estaven tancades i tal com es féu el dia anterior, "feren pujar un mosso per la finestra per a què obrís les portes, perquè altrament digué un home que les aspatllarien". Un cop aconseguida l'obertura de la porta, s'hi allotjà el capità i la seva família, situació que es mantenia dos dies després.³²

Tot i que la font anterior especifica que foren 11 les persones hostatjades, altres rebaixen la quantitat a 3 soldats amb 10 cavalls. En tot cas, els esdeveniments dels dies 15 i 16 suposaven un grau d'enfrontament i rebel·lia superior als anteriors. Ja no es tractava d'un problema purament econòmic, com era el del valor dels porcs requisats, sinó que s'havia forçat l'allotjament en contra de la voluntat dels seus propietaris. Els requeriments notariais duts a terme els dies següents pels cartoixans davant els dos jurats foren totalment infructuosos.³³ L'autoritat reial es va haver d'involucrar en l'afer de forma més directa. El jutge Aguirre es va desplaçar fins a Santa Perpètua per convèncer els jurats que es fessin enrere respecte a l'allotjament. Els va comentar que si hi accedien, es

---

32. Testimonis de Jacint Suau, Joan Badia i Miquel Quintana presos el 18 de gener de 1713 (AHPB, Gaspar SAYÓS, *Trigesimum tertium manuale* (26-12-1712 a 20-12-1713), fols. 31r-32v).

33. ACA, MH, lligall petit 86 (requeriment de Montalegre a Rafael Matons, 19/01/1713; requeriment de Montalegre a Pau Planes, 19/01/1713).

negociaria la contribució del masover als esforços de la localitat i que, d'aquesta forma, no els empresonaria. Malgrat aquesta proposició conciliadora, la resposta dels jurats va ser que preferien ser encarcerats que condescendir, la qual cosa demostra la radicalitat de la seva posició. No quedava, per tant, més opció que empresonar els jurats i donar assistència a la cartoixa de Montalegre. El dia 6 de febrer Josep Aguirre donava ordre als algtzirs reials per tal que accedissin a la casa de Mogoda, desallotgessin els militars i portessin els culpables de la situació a les presons barcelonines.³⁴ Tot indica que el dia 10 de febrer es procedí al desallotjament dels militars de la quadra de Mogoda.³⁵

Amb els jurats a les presons barcelonines, el jutge Aguirre, d'acord amb el Reial Consell, féu consulta al marquès de Rialp, Ramon de Vilana Perlas, que aprovà el pla dissenyat, que consistia en treure el capità de la quadra de Mogoda, alliberar els jurats i arribar a una concòrdia entre els parroquians i la cartoixa. S'anaren realitzant els passos previstos fins a l'anomenament d'àrbitres per cada part. Abans que finalitzés la negociació, però, els jurats tornaren a allotjar 4 soldats a la quadra de Mogoda. Quan el jutge Aguirre va interrogar un dels jurats per saber el motiu de la darrera actuació, la resposta que obtingué fou que aquest tema estava en mans del virrei. Per aquesta raó el Reial Consell envià una consulta al mariscal Starhemberg sobre tot l'afer, en què li advertien que la justícia estava en favor dels cartoixans.³⁶ Pocs dies després, el virrei manava que els 4 soldats hostatjats a la casa de Mogoda fossin reallotjats en altres cases de la mateixa localitat.³⁷ L'ordre s'acomplí tres dies més tard, ja que consta que l'allotjament finalitzà el 9 d'abril.³⁸

El restabliment dels privilegis d'exempció de la cartoixa de Montalegre per part de l'autoritat reial no suposà l'acabament de la confrontació. El punt màxim esdevingué el 16 de maig de 1713, dia en què va tenir lloc

---

34. ACA, MH, lligall petit 89 (resolució de Josep Aguirre, 06/02/1713).

35. ACA, MH, lligall 234. Segons VINYALS, *Història de Santa Perpètua de Mogoda*, p. 220, l'allotjament s'allargà fins al 9 d'abril, la qual cosa no és exacta segons la documentació consultada.

36. Aquesta consulta al virrei (ACA, MH, lligall 246), amb data 31 de març de 1713, ha estat la base de l'actuació de l'autoritat des dels esdeveniments dels dies 15 i 16 de gener.

37. ACA, MH, lligall 224 (carta del virrei Starhemberg, 06/04/1713).

38. ACA, MH, lligall 234.

un alçament de gran part del poble de Santa Perpètua i alguns veïns de la rodalia, i del qual tenim coneixement gràcies al testimoni d'alguns mossos que els cartoixans de Montalegre tenien al seu servei.³⁹ La guspira que encengué els ànims fou novament la negativa de Lluís Quintana d'acceptar tres soldats. Una mitja hora després d'aquest fet, que va tenir lloc entre les 3 i les 4 de la tarda, començaren a repicar a sometent les campanes de la parroquial de Santa Perpètua. Tenint en compte que aquest toc tenia com a finalitat movilitzar la població per defensar-se o perseguir malfactors, el conrer i Hug Albertí, frare convers de Montalegre, es dirigiren cap a la quadra i ordenaren als mossos que deixessin de treballar. Les campanes de Santa Perpètua sonaren aproximadament durant tres hores. Els mossos es col·locaren davant la porta principal de la casa de Mogoda. En canvi, Lluís Quintana restà dins la casa. Els temors expressats pel conrer sobre la possibilitat d'un avalot del poble es van complir, ja que un centenar de persones, moltes de les quals armades amb pistoles i escopetes, es dirigiren cap a la quadra en actitud desafiadora i amenaçadora. Si bé la majoria era de Santa Perpètua, s'hi aplegaren pagesos i treballadors de Reixach, Ripollet, Sant Vicenç de Jonqueres (Sabadell) i Sant Feliu de Codines. També hi havia dones i minyons amb bastons i lluquets per encendre foc.

Els avalotats exigiren al conrer que obrís les portes de la quadra i que, si no ho feia, les cremarien. La situació desesperada del conrer, amenaçat d'agressió per part d'un grup armat, el portà a cedir a les demandes del poble. Un cop obertes les portes, els revoltats entraren al barri del casal de Mogoda. Un d'ells, que era portuguès resident a Ripollet, disparà contra un criat del conrer que estava en una finestra. Gràcies als seus reflexos, el criat va poder evitar mals majors.

L'objecte de la ira dels avalotats era, però, Lluís Quintana, al que consideraven un traïdor que no volia fer el servei al rei. Davant la pressió dels amotinats, el conrer féu baixar el masover fins al barri, d'on el grup el portà, juntament amb els tres soldats, a l'antic mas Colomer. Les paraules del testimoni palesen clarament l'origen de l'animadversió cap a Lluís Quintana:

---

39. Feren declaracions jurades com a testimonis Jacint Miquel, Joan Font, Lluís Bonet i Bernat Sanpons, mossos de la casa de Mogoda, Ramon Franc, mosso de la Conreria, i Jaume Moliner, traginer de la Conreria que aquella dia anà a Mogoda a moldre blat (ACA, MH, lligall 222). El testimoni de Jacint Miquel és transcrit a l'apèndix documental.

dèyan y cridaven que allí en dita casa petita se havia de tenir lo allotjament y que axí-s tingués dits tres soldats en dita casa, que també mena y conresa las terra de ella lo dit Lluís Quintana, com a masover y que també havia de pagar los talls, tallas, anar a somatent, bagatge y fer lo demás servey del rey, conforme los demás particulars de dita parròquia.

Sense alternativa, Lluís Quintana acceptà l'allotjament i afirmà que realitzaria tota la resta de serveis que li pertoquessin com a parroquià de Santa Perpètua. En conseqüència, els tres soldats quedaren hostatjats a la "casa xica" de la quadra.

L'episodi es va cloure amb un conjunt d'amenaçes i advertències a Bru Alemany, conrer de Montalegre. En primer lloc, li digueren que volien que el prior s'obligàs en acte públic a acceptar que el masover contribuïria al servei reial (allotjaments, talls, bagatges, etc.). En cas contrari, cremarien el casal de Mogoda. En segon lloc, advertí que si es prenién represàlies contra algun dels revoltats, ells respondrien capturant al religiós que trobessin a la quadra i que "el posarien de tots dos peus al cep". En cas que no n'hi hagués cap a la quadra, l'anirien a buscar al monestir.

Tot i que no en tenim constància documental, s'ha de suposar que l'allotjament s'allargà durant un cert lapse de temps, almenys el necessari fins que les autoritats tornessin a donar assistència als cartoixans. Possiblement havia finalitzat ja el 19 de juny de 1713, quan el virrei Starhemberg va absoldre els jurats i particulars de les parròquies veïnes de tots els crims comesos que fossin objecte de procés als tribunals d'Audiència.⁴⁰ Desconeixem, però, si l'allotjament s'havia revocat, com al mes d'abril, o els parroquians s'havien sortit amb la seva. Creiem, però, que el més versemblant és que els parroquians acceptessin el desallotjament a la quadra de Mogoda a canvi que no fossin incriminats per la revolta. D'aquí el perdó del virrei. Tanmateix, es tracta d'una hipòtesi. D'altra banda, com conciliar les anteriors posicions de l'autoritat amb l'amnistia final?

---

40. ROVIRA, *Història de Santa Perpètua de Mogoda*, p. 220-221. Aprofitem l'ocasió per donar la signatura completa de la referència documental: ACA, *Cancilleria*, Intrusos, reg. 197, fols. 265r-265v.

La resolució

Després del perdó de juny de 1713, es perd la pista dels fets. Nogensmenys, a mitjan juliol tingué lloc a Catalunya la sortida de l'administració reial de l'arxiduc Carles i l'arribada de les tropes borbòniques de Felip V. El procés judicial s'aturà. La situació a Santa Perpètua ens és desconeguda. Es pot suposar, però, que poca resistència devia oferir la població a l'avanç de les tropes borbòniques. Se sap que molts pobles de la rurlia catalana prestaren obediència ràpidament a les noves autoritats. La situació d'indefensió davant un ben nodrit exèrcit i els actes de repressió ocorreguts a ciutats com Tarragona⁴¹ aconsellaven una posició de sotmetiment. Només les places fortes, com Barcelona, tenien la capacitat suficient de rebutjar la nova obediència.

Finalitzat el setge de Barcelona, la *Real Junta Superior de Justicia y Gobierno* reprengué les tasques executives i judicials que havien quedat interrompudes des de la sortida de l'exèrcit imperial. Ben aviat reapareixen les notícies sobre la lluita entre els cartoixans de Montalegre i els parroquians de Santa Perpètua referents a l'assumpte dels allotjaments militars. El dia 27 d'octubre de 1714 s'envià als jurats la següent comunicació per part de les noves autoritats:

Haviendo tenido noticia de que ustedes se ha propasado a induir en los aloxamientos y contribuciones de essa villa unas casas de los padres cartuxos de Montalegre sin tener iurisdicción para ello, no puedo dexar de prevenirles que a no arreglarse a lo que antiguamente se haya observado en esse particular, como en el decreto de los señores de la Junta se les manda, experimentaràn alguna mortificación. Y yo dessearé siempre evitarles las que pueda y que reconoscan quando deseo servirlos en todo lo que se les ofresca.⁴²

Per una diligència del secretari de la *Real Junta*, Salvador de Prats, se sap que Montalegre havia fet arribar el 22 d'octubre un memorial de greuge per l'actuació de la població en què instava a abstenir-se a realitzar allotjaments a la quadra de Mogoda i de sol·licitar cap tipus de servei, ja que la jurisdicció els era aliena.⁴³ Queda clar, per tant, que el nou govern polític

41. TORRAS, *Felip V contra Catalunya*, p. 34, 39-46.

42. ACA, MH, lligall 224 (carta de Joseph Antonio de León y Luna als jurats de Santa Perpètua, 27/10/1714).

43. ACA, MH, lligall 224 (certificació de registre del memorial de Montalegre, 10/11/1714).

recolzava en un primer moment la posició de Montalegre, tal com havia fet l'administració anterior.

La resolució final, però, va tenir lloc tres anys després. La Reial Audiència dictaminà que els masovers de les cases d'eclesiàstics de la parròquia de Santa Perpètua contribuïssin a tots els serveis reials, com els allotjaments i els bagatges. A l'informe que adreçà al marquès de Castel Rodrigo, capità general, es motiva la resolució en el fet que si s'acceptés l'exempció de contribucions als masovers de cases eclesiàstiques, que són 6 a tota la parròquia, les 14 restants haurien de suportar una càrrega excessiva, ja que la part de 20 correspondria tan sols a 14.⁴⁴ Pocs dies després, l'11 de maig de 1717, el capità general donava ordre expressa:

Los parceros de las casas y masías de eclesiásticos, situadas en el término, como lo expresan los suplicantes, deben concurrir y contribuir por la parte colónica de las tropas de su magestat y demás cargas por el suplicante expresadas.⁴⁵

En cap moment, però, l'ordre dictada donava permís als jurats perpetuens per requerir l'allotjament als masovers de la quadra. Ara bé, el fet que no s'hagués separat en el Catraste, recentment creat per l'intendent José Patiño, la quadra de Mogoda del terme format per les parròquies veïnes de Santa Perpètua de Mogoda, Santa Maria de Martorelles i Sant Fost de Campcentelles va donar peu als jurats a requerir els serveis reials a Lluís Quintana. Així es desprèn del memorial que Agustí Massot, prior de Montalegre, adreçà a la Superintendència General de Catalunya, en què exposava la conveniència de realitzar tal separació, de manera que els serveis reials fossin sol·licitats directament al batlle de la quadra. És significatiu que en aquest memorial el prior cartoixà no posés en qüestió la prestació dels serveis reials a la quadra, sinó tan sols que els fossin reclamats directament. Com a punt al seu favor, argumentava que la Reial Audiència havia confirmat i reconegut el batlle de Mogoda nomenat pels cartoixans. De fet, l'any 1718 havien estat designats els oficials de la quadra: Lluís Quintana, pagès, com a batlle; Josep Pernau, notari i causídic, com a procurador fiscal; Ignasi Pi de Riu i Manel Soler, com a jutges i assessors; i Josep

---

44. ACA, MH, lligall petit 93 (informe de la Reial Audiència al marquès de Castel Rodrigo, 27/04/1717).

45. ACA, MH, lligall petit 93 (ordre del marquès de Castel Rodrigo, 11/05/1717).

Sunyol, de Badalona, com a nunci.⁴⁶ La petició fou acceptada el 7 de febrer de 1719,⁴⁷ per la qual cosa se sancionava la peculiaritat d'aquesta illa jurisdiccional.⁴⁸

No quedava resolt, però, tot el conflicte, ja que restava pendent l'avalot del dia 16 de maig de 1713. El 2 de febrer de 1723 el capítol conventual de Santa Maria de Montalegre decidí que un dels seus religiosos, Fèlix Bassa, parlés amb els representants de Santa Perpètua per arribar a algun tipus de concòrdia. La proposta de la comunitat consistia en oblidar la causa criminal si era indemnitzada pels danys soferts, amb el benentès que una reiteració de fets similars no seria perdonada en el futur. La proposició fou acceptada pels perpetuencs, per la qual cosa els cartoixans renunciaren al plet i, a conseqüència de la manca de dinerari dels parroquians, els veneren un censal.⁴⁹ Finalitzava així el llarg contenciós que havia començat una dècada abans amb els intents d'allotjament a la quadra de Mogoda.

Els arguments jurídics

Quina era la justificació de les dues parts per defensar la seva posició? S'ha de tenir en compte que fins a l'avalot de maig de 1713 la qüestió residia en si els jurats tenien potestat en imposar allotjaments a Lluís Quintana en qualitat de masover dels antics masos Colomer i Guitart, propietat de Montalegre. Els jurats perpetuencs sempre acceptaren, almenys sobre el paper, que el gran casal de Mogoda estava exempt d'allotjaments i altres serveis. L'existència de capella pública, on s'hi celebrava culte, campana i

---

46. ROVIRA, *Història de Santa Perpètua de Mogoda*, p. 223, que dóna referències documentals del lligall 228 de *Monacals d'Hisenda* (ACA). Podem aportar les referències als manuals notarials: AHPB, Gaspar SAYÓS, *Borredor* 1717, desembre, 26– 1718, desembre, 22, s. n (10 d'abril de 1718 per a Lluís Quintana i 10 de novembre de 1718 per a la resta de nomenaments).

47. ACA, *MH*, lligall 228 (certificatòria de la separació de la quadra de Mogoda de la parròquia de Santa Perpètua, 1719).

48. Com es pot observar perfectament en el mapa de les jurisdiccions als corregiments de Barcelona i Mataró (Jesús MESTRE I CAMPI; Víctor HURTADO, Ton MISERACHS, *Altes d'història de Catalunya*, Barcelona: Edicions 62, 1995, p. 167).

49. ACA, *MH*, lligall petit 89 (nota sobre resolució del capítol conventual, 02/02/1723).

campanar, i que hi habités de forma contínua un religiós cartoixà devien constituir fets indiscutits que emparaven l'exempció de serveis. Cal parlar esment que només hi consta un allotjament en tota la sèrie d'esdeveniments coneguda, i fou quan 15 soldats s'hi hostatjaren durant un sol dia, el 15 de gener de 1713, circumstància que també fou exposada per Montalegre en el seu argumentari en contra de l'actuació dels jurats. A la resta de casos, els militars foren allotjats a l'antic mas Colomer.

La defensa de Montalegre es basava en tres punts. En primer lloc, afirmaven que els masos Colomer i Guitart ja no existien com a tals, sinó que estaven integrats en una sola edificació amb el gran casal de Mogoda. Per als cartoixans, Lluís Quintana era el masover de tota la finca. Si s'acceptava que la casa gran estava exempta de contribucions, com era admès unànimament, no tenia sentit imposar allotjaments a Lluís Quintana.

En segon lloc, independentment del fet que formaven una unitat amb la casa gran, els antics masos Colomer i Guitart s'integraven a la quadra de Mogoda i, per tant, quedaven fora de la jurisdicció dels jurats de Santa Perpètua, per la qual cosa no tenien cap potestat per imposar allotjaments i altres càrregues sobre el seu masover. Segons els cartoixans, així s'havia respectat fins aleshores i aquesta era la llei vigent a Catalunya, o sigui, que no es podien imposar allotjaments en masos de jurisdiccions alienes.

Finalment, Montalegre exposà les raons segons les quals tenia jurisdicció sobre els antics masos Colomer i Guitart i, en general, a tota la quadra, més enllà, per tant, dels límits estrictes de la casa de Mogoda. La raó esgrimida eren els privilegis atorgats pels monarques, gràcies als quals es donava a Montalegre la jurisdicció sobre les seves propietats, tant les presents com les que adquirís en posterioritat. L'esmentat privilegi fou concedit per Alfons el Magnànim el 20 de maig de 1425⁵⁰ i fou confirmat per Felip II l'any 1564. A més, els cartoixans defensaven que s'havia respectat sempre la seva jurisdicció sobre les seves terres adjacents a la casa de Mogoda.⁵¹

---

50. El document és transcrit a PÉREZ, *La cartoixa de Montalegre*, p. 131-133.

51. Exemples sobre l'exercici de la jurisdicció són exposats com a arguments en el cas judicial a ACA, *MH*, lligall 234. Altres casos documentats en el segle XVI i XVII a PÉREZ, *La cartoixa de Montalegre*, p. 68-69. També alguns dels testimonis dels processos anteriorment citats (vegeu notes 18 i 20). L'argumentari bàsic de Montalegre s'ha extret d'ACA, *Monacals d'Hisenda*, lligall petit 86.

Com que la nostra font documental ha estat l'antic arxiu de la cartoixa de Santa Maria de Montalegre, no ha estat trobat un nombre significatiu de documents redactats per la defensa exercida pels jurats perpetuencs, raó per la qual no coneixem amb profunditat la seva argumentació. Tanmateix, dels dos petits documents identificats,⁵² juntament amb la seva pròpia actuació durant els esdeveniments, es dedueix que consideraven totalment legítima la decisió de la universitat de Santa Perpètua d'imposar càrregues a masies i heretats d'eclesiàstics, ja que estava admès per la legislació vigent. Bé es cuidaren en tot moment de subratllar el fet que no imposaven allotjament a la casa de Mogoda. Fins i tot el propi batlle de la parròquia, Segimon Collebò, justificava l'assistència en la requisició de dos porcs en el fet que no atacaven en cap moment els privilegis de la casa principal, sinó tan sols del mas Colomer.⁵³

Sembla, però, que la posició dels cartoixans era emparada per la llei. D'una banda, les actuacions dels magistrats de l'Audiència austríaca es decantaren clarament a legitimar la postura de Montalegre, i així ho expressaren explícitament en l'exposició dels fets al virrei Starhemberg. D'altra banda, consta que el Consell d'Aragó dictaminà que l'exempció de la noblesa era extensible a les cases dels seus colons (1699).⁵⁴ Tanmateix, cal ser prudents a l'hora de fer interpretacions jurídiques amb una base documental tan feble, sobretot si es té en compte que el tema devia ser prou espinós, atès el fet que el monarca havia refusat les previsions d'exempció als colons l'any anterior (1698).

A què atribuir, doncs, la resolució final de les autoritats borbòniques? Se sap que a mitjan 1714 Felip V tenia al Principat un exèrcit d'uns 90.000 soldats. Tot i que disminuï un cop hagueren capitulat les darreres places fortes, la instauració d'un nou règim polític i fiscal i la repressió de la disidència portaren les noves autoritats a deixar en el territori un contingent prou important, en cap cas inferior a 20.000 unitats. Per tant, la necessitat d'allotjar soldats per part dels civils es devia incrementar. A més, s'aprofitaren els allotjaments per recompensar o castigar el capteniment

---

52. ACA, MH, lligall 234 (defensa del síndic de la universitat de Santa Perpètua, 09/01/1713) i ACA, MH, lligall petit 89 (defensa de Francesc Cardenyés, síndic de la universitat de Santa Perpètua de Mogoda, 20/01/1713).

53. ACA, MH, lligall 246.

54. DANTI, *Terra i població al Vallès Oriental*, p. 311.

polític de les poblacions durant la guerra, de forma que algunes quedaren exemptes d'aquest servei.⁵⁵

En una situació d'increment de la presència militar, com la de postguerra, era més adequat eliminar aquelles situacions dubtoses d'exempció d'allotjament, com el cas dels colons de propietats eclesiàstiques, que no pas mantenir-les. Si s'ampliava de 14 a 20 les cases susceptibles d'allotjar militars a Santa Perpètua de Mogoda, també s'hi podien enviar un nombre superior de soldats. Les exempcions devien constituir un entrebanc en la política de militarització del territori. Són ben il·lustratius, en aquest sentit, els casos d'allotjaments en convents i altres dependències eclesiàstiques a la ciutat de Barcelona.⁵⁶

Només una clara alineació de la cartoixa de Montalegre vers la causa borbònica hagués pogut afavorir-la en aquest assumpte. Tanmateix, algunes dades permeten apuntar justament en la direcció contrària. Un dels monjos de Montalegre, Ramon Rubí, hagué d'exiliar-se a Mallorca i posteriorment a Itàlia, ja que era germà del marquès de Rubí, un dels nobles catalans de l'administració imperial a Catalunya, que posteriorment exercí de virrei a Mallorca, Sardenya i Sicília.⁵⁷ Es conserva una carta del prior de Montalegre de juny de 1713 en què es mostrava disposat a portar llenya de Mogoda al Consell de Cent, si bé exposava que no era possible enviar-la a la ciutat.⁵⁸ Segons Castellví, Montalegre fou ocupat pel francès a final de setembre de 1713, en un moviment contra alguns elements resistents que hi havien passat⁵⁹ i que s'han de relacionar amb les operacions dutes a terme per miquelets i altres voluntaris amb l'objectiu de trencar el setge de la capi-

---

55. TORRAS, *Felip V contra Catalunya*, p. 245-246, 250-251.

56. TORRAS, *Felip V contra Catalunya*, p. 249.

57. Sobre els Rubí, vegeu Pere MOLAS i RIBALTA, *L'alta noblesa catalana a l'Edat Moderna*, Eumo Editorial, 2004, p. 120-123. Ramon Rubí fou posteriorment prior de la cartoixa de Milà i bisbe de Catània des de 1727 fins a 1727, any en què morí (ARAGÓ; JULIÀ DE ARAGÓ, "Los dísticos de la cartuja de Montalegre", p. 403).

58. Joan SOLER i AMIGÓ, *El Mas Ram. Vall de Montalegre. Serra de Marina*, Barcelona: Fundació Pere Vergés, 1993, p. 95.

59. Francisco de CASTELLVÍ, *Narraciones históricas* (edició a càrrec de Josep Maria Mundet i Gigre i José María Alsina Roca), Madrid: Fundació Francisco Elías de Tejada, 1997, vol. 3, p. 673-674. Altres fonts daten l'ocupació de Montalegre el 3 d'octubre (J. SOLER, *El Mas Ram*, p. 96).

tal catalana.⁶⁰ Per altres fonts la cartoixa fou saquejada per part de tropes el 1714.⁶¹

No obstant la solució adoptada, en la línia de les demandes populars, el nou règim reconegué el domini, inclosa la jurisdicció, que Montalegre tenia sobre la quadra de Mogoda, per la qual cosa es desautoritzaven els intents d'usupar-la que, amb motiu dels conflictes sobre els allotjaments, havien intentat els jurats de Santa Perpètua.

Conclusions

En una petita localitat catalana, Santa Perpètua de Mogoda, tingué lloc una important lluita antisenyorial entre desembre de 1712 i juny de 1713. El motiu de fricció fou l'allotjament de soldats. D'una banda, els jurats de la localitat pretenien imposar aquesta càrrega a un masover, que considerava que n'estava exempt. La lluita, que augmentà en intensitat, arribà al seu punt de màxima violència amb l'ocupació del casal de Mogoda per part del poble. Les amenaces als cartoixans, l'allotjament forçat de soldats i, àdhuc, els trets contra un dels criats de la casa constitueixen l'expressió més pregonada del ressentiment contra les classes privilegiades.

No és agosarat afirmar que un dels factors que coadjuvaren l'escalada violenta fou la feblesa i la manca de determinació de les autoritats austricistes, que sempre foren a remolc dels esdeveniments. Les iniciatives inicials en contra dels jurats foren menystingudes per aquests. A més, s'entreveuen posicions diferents entre el virrei i els membres de l'Audiència. Difícilment es podia imposar ordre quan se sabia que en pocs mesos s'havia de donar relleu als borbònics, en seguiment dels acords del tractat d'Utrecht i el conveni de l'Hospitalet.

Fou en aquest escenari de buit de poder que el poble va poder donar sortida a allò que considerava una gran injustícia. Mentre que la majoria

---

60. TORRAS, *La Guerra de Successió i els setges de Barcelona (1697-1714)*, p. 354.

61. Com s'indica clarament en un dels sermons d'Agustí Massot, prior de Montalegre, compilat en ocasió d'aquesta calamitat per la comunitat (BUB, *manuscrit* 1313).

havia de suportar allotjaments, servei que era molt impopular, les classes privilegiades en quedaven exemptes. En aquest sentit queda clar que la problemàtica dels allotjaments, molt subratllada en el segle XVII, també fou present a principi del segle XVIII. Els esdeveniments a Santa Perpètua també remarquen que dins l'escenari bèl·lic del conflicte successori a Catalunya, de caire marcadament polític, també hi hagué lloc per a lluites socials de caràcter antisenyorial.

No queda resolt en el present treball si era legítim imposar allotjaments a colons de cases propietat de les classes privilegiades. En tot cas, sembla que era un punt polèmic a final del segle XVII. Si bé tot apunta a que el dret estava a favor dels cartoixans de Montalegre, la resolució final de l'Audiència borbònica, que no atengué a principis jurídics, fou favorable a les pretensions populars, tot i que es reconegué que era una qüestió totalment aliena als jurats de Santa Perpètua de Mogoda, ja que la jurisdicció de la quadra corresponia als cartoixans. Es desconeix, però, si la decisió sobre els allotjaments fou generalitzada a tot el territori.

Apèndix documental

1713 maig 20. Barcelona

Jacint Miquel, mossos de la casa de Mogoda, aporta el testimoni dels fets ocorreguts el 16 de maig de 1713, en el qual un centenar de persones de Santa Perpètua de Mogoda i dels pobles veïns es presentaren armats a la casa de Mogoda amb la pretensió que Lluís Quintana, masover, allotgés tres soldats. Tot i l'oposició inicial dels religiosos Bru Alemany, conrer, i Hug Albertí, convers, les amenaces de cremar la casa i l'actitud violenta del sometent aconseguen forçar l'allotjament dels tres soldats al mas Colomer, edificació adjunta a la casa. Finalment els revoltats amenacen amb represàlies als cartoixans si no admeten que Lluís Quintana no està exempt de contribucions al servei reial.

ACA, Monacals d'Hisenda, lligall 222, s. n.

Jacinthus Miquel, laborator ville de Cardadeu, diocesis Barchinone, nunc in parrochia Sancte Perpetue de Moguda, eiusdem diocesis Barchinone, cognitus a Dominico Gusman, regio portario Barchinone cive, aetatis sue triginta trium annorum parum plus vel minus, testis qui citatus et cetera juravit se diponere veritatem et cetera. Et interrogatus ipse testis super contentis in supradicta oblata pro parte prioris et conventus monasterii Montishilaris, ordinis cartusiensis, diocesis Barchinone.

Dixit senyor, lo que sé y puch dir a V. M. acerca del que me interroga és que d'esta part a un any poch més o menos yo, testis, estich y habito per mossos en la casa y quadra de Moguda, scituada en la parròquia de Moguda, bisbat de Barcelona, la qual casa y quadra és pròpia del¹ monestir y convent de Montalegra, de pares cartuxos, del present bisbat de Barcelona, y tinch plena memòria que dimars proppassat, que contàvem als setze del present y corrent mes de maig, a la que serían entre las tres y quatre horas de la tarda, poch més o menos, trobant-me yo, testis, en la hera de dita casa de Moguda ab companyia de Lluís Quintana, masover de dita casa y heretat, Ramon Franch, Esteve Baliarda, Benet Castelló, Jaume Junqueras, Esteva y Lluís Bonet, tots mossos de dita casa y heretat, als quals tinch yo ben coneguts y tractats, que estàvem escarmussant una partida de pinyas que hi havia en dita hera per tràuer los pinyons, viu que vingueren y arribaren en dita hera dos soldats

de cavall, dels que se tròban allotjats en dita parròquia de Moguda y viu se acostaren al dit Lluís Quintana. Y viu que un de dits dos soldats ensenyà a dit Quintana un paper que viu aportava en la mà, fet a modo de una bolleta, com se acostúman donar als soldats per a aposentar-se en casa dels patrons, dient, com viu y ohí, digué dit soldat a dit Lluís Quintana que allí tenia aquella bolleta per a allotjar-se ell y dit altre soldat que anava en sa companyia y un altre soldat de dita companyia en dita casa y heretat dita la casa de la quadra de Moguda, al que viu y ohí que dit Lluís Quintana li digué y respongué que no podían allotjar-se en dita casa y quadra de Moguda ni acceptar, com viu no volgué acceptar dita bolleta per ésser dita casa y quadra² de Moguda exempta de tenir allotjaments. Y viu y ohí que dits soldats persistiren en que devían ser allotjats en dita casa en virtut de dita bolleta. Y no volent dit Lluís Quintana acceptar-la, dient que dita casa y quadra era fora de allotjaments, viu que un de dits dos³ soldats, que era lo company del qui portava la bolleta se n'anà envès lo lloc de Santa Perpètua de Moguda⁴, quedant-se, com viu se quedà lo altre soldat que aportava dita bolleta en companyia de un altre soldat que viu allí devant dita casa de Moguda. Y després, al cap de una mitja hora, poch més o menos, trobant-me yo, *testis*, en companyia de dit Lluís Quintana, masover de dita casa y heretat, Ramon Franch y demés mossos de dita casa sobrenomenats, ohí tocar a somatent las campanas de la iglésia parroquial de dit lloc de Santa Perpètua de Moguda. Y en assò, viu arribar en dita hera lo pare don Bruno Alemany, conrrer, monge y sacerdot de dit monestir, y fra Bruno Albertí, religiós de obediència de dit monestir y convent, als quals ya de antes tenia yo, *testis*, y tinch ben coneguts y tractats. Y viu y ohí que aquells nos digueren que ns dexàssem de treballar, que sentint, com sentíam, tocar a somatent las campanas de dita iglésia parroquial, tenían temor no se alborotàs lo poble de dit lloch per causa de no haver dit Quintana volgut acceptar dita bolleta y admètrer lo allotjament de dits tres soldats y no anassen en dita casa de Moguda per a fer acceptar dit allotjament per força y fer algun altre attentat. Y en assò yo, *testis*, y dits altres mossos, en companyia de dits pare conrrer y de dit fra Bruno Albertí, nos ne anàrem devant de la porta principal de dita casa. Y dit Lluís Quintana, masover, viu voltà per detràs dita casa y se n'entrà dins de aquella per la porta falsa del corral de dita casa. Y dits pare conrrer y fra Bruno Albertí, yo, *testis*, y demés mossos que sobre tinch dit, sentint, com sentíam continuaven en tocar ha somatent las campanas de dita parroquial, que viu y ohí tocaren per spay de algunas tres horas, poch més o menos, nos quedàrem devant la porta de la casa de dita heretat de la Moguda

per a vèurer lo succés y perquè tocaven a somatent. Y després, al cap de alguna mitja hora, poch més o menos, que fórem devant de dita porta, viu arribaren molts y diferents hòmens de dita parròquia de Moguda y de altres llocs circumvehïns en número de alguns sent hòmens, poch més o menos. Y entre ells hi viu {...}⁵ Casanovas, corder, que viu y ohí tocava un corn; y axí mateix hi viu un altre home que manava un animal carregat de pa y vi, que judiqué era per donar de menjar a la gent tumultuada, que hi viu en dit tumulto y alborot. Y tots los demés anaven armats ab sas escopetas y pistolas, de menor mida de tres palms de canó, cana de Barcelona, tots tumultuats y alborotats, cridant, com viu y ohí nos cridaven a dits pare conrrer y fra Bruno Albertí, a mi, *testis*, y demés mossos, mos⁶ companys: "Assí són los traïdors", encarant-los y apuntant-los al mateix temps las escopetas que viu aportaven al mateix temps ab las barras altas. Y entre dits hòmens tumultuats viu y coneguí Francesch Murtra, pagès; son masover, que no sé com⁷ se anomena; Gabriel Miró, pagès de la mateixa parròquia; Joan Albinyana, de la parròquia del Pla de Reixach; Francisco Folguera, de dita parròquia de Santa Perpètua de Moguda; Bernat Comadaran, pagès habitant en dita parròquia de Santa Perpètua de Moguda; Barthomeu Pou, pagès habitant en la mateixa parròquia; Francesch Planas, pagès de la mateixa parròquia; T.⁸ Casas, fuster; T. Jordana, treballador; T. Casanoves, corder; Jachinto Santaner, treballador; Joseph Ragàs, treballador; T. Regàs, dit lo hereu Regàs; T. Regàs, àlias Regassó, treballador; Fèlix Bordas, treballador; T. Barata, treballador; T. Costa, àlias Costeta, treballador; Mateu Fontanet, treballador; Pere Anglí, pagès; T. Anglí, dit lo hereu Anglí; son germà; al masover de la heretat d'en Fontanet; Pau Colomer, treballador; Francesch Pollastre, treballador; Rafel Lluch, pagès, major y Rafel Lluch menor, son fill; y T. Colomer, àlias lo bort Colomer, tots de la dita parròquia de Moguda; Joseph Verdaguer, pagès, Joseph T., fuster; y T., de nació portuguès, tots habitans en la parròquia de Ripollet; Carlos Vila, moliner de la parròquia de Junqueras; T., dit lo hereu Rajoler, de Sant Feliu de Codinas; T. Taró, de dita parròquia de Sant Feliu de las Codinas. Tots los quals coneguí molt bé per tenir-los ya de antes ben coneguts y tractats, quiscú dels quals viu aportava una escopeta llarga y un parell de pistolas curtes de menor mida de tres palms de canó, cana de Barcelona, a la cinta y molts altres que no coneguí ni reparí, a las senyas y demés designas de aquells, en número entre tots, com tinch dit, de alguns sent hòmens, poch més o menos. Y ab ells viu molts y diferents donas y minyons de dita parròquia de Moguda, ab bastons a las mans y lluquets per a encéndrer foch y cremar las portas de dita casa y quadra de Mo-

guda, axí mateix tumultuadas y alborotadas, cridant com ohí, cridàvan a dits pare conrrer y fra Bruno Albertí: "Assí són los traïdors que no volen fer lo servey del rey". Y viu que dit Joseph Verdagner y dit T., dit lo hereu Rajoler, de Sant Feliu de Codinas, ab les escopetas armadas, havent-se acostats a dit pare conrrer, viu li amenassaren pegar-li burxadas ab ditas escopetas, axí armadas, dient, com viu y ohí, digué; "No sé com me'n fa està", volent dir com no li disparava dita escopeta contra dit pare conrrer. Y viu que dits hòmens y donas, axí tumultuats y alborotats, cridaren ab grans crits que obrissen las portas de dita casa y quadra de Mogoda, que si no, hi posarien foch y las cremarian. Y en assò viu que dits Jordana, T. Colomer, dit lo bort Colomer, viu que portaren buscalls de pi encesos y los arrimaren a la porta de dita casa per a cremar-la. Y en assò viu que dit pare conrrer, vehent las moltes amenassas li fèyan de matar-lo y cremar la dita casa, viu y ohí que cridà a Maria Quintana, muller de dit Lluís Quintana, masovera de dita casa, que obrís la porta, y en effecte viu la obrí. Y havent-la oberta, viu que tots los sobre nomenats y demés gent de dit tumulto, axí hòmens com donas, entraren dins dita casa y feren entrar en ella als dits tres soldats de cavall. Y trobant-se al barri de dita casa, dit T. {...}⁹ de nació portuguès, habitant en lo dit terme de Ripollet, vist dalt en una finestra de dita casa a Pere Christià, criat de dit pare conrrer, viu y ohí que dit portuguès digué als demés companys seus: "Allí n'i ha un, tinch ganas de tirar-li", dient-ho del dit Pere Christià. Y havent-ho dit, Pere Christià ohit, viu y ohí li digué y respongué y tirà y luego ditas estas paraulas viu que dit portuguès apuntà y encarà dita escopeta al dit Pere Christià y que disparà aquella vers contra lo dit Pere Christià, que viu y ohí tragué del canó y fugó, y ohí lo tro de aquella, si bé viu no'l tocà, perquè al mateix temps que disparà dita escopeta, se retirà y apartà de dita finestra. Crech y tinch per cert que a no haver-se apartat, lo hauria mort o ferit. Per haver vist y trobant-se allí en dita casa viu y ohí que cridàvan: "Ahont és lo traydor que no vol fer lo servey del rey", dient-ho del dit Lluís Quintana, masover de dita casa. Y en assò viu que lo dit pare conrrer lo cridà y lo féu baixar baix al barri de dita casa. Y tenint-lo allí, viu que dita gent tumultuada se'l ne manaren de dita casa y quadra y també viu feren axir de aquella als dits tres soldats de cavall y los manaren en una altre casa petita de una altre heretat que dit monestir de Montalegra posseheix al costat de dita quadra, dient, com ohí dèyan y cridaven que allí en dita casa petita se havia de tenir lo allotjament y que axí-s tingués dits tres soldats en dita casa, que també mena y conrresa las terras de aquella lo dit Lluís Quintana, com a masover de ella, y que també avia de pagar los talls, tatxas,

anar a somatent, bagatje y fer lo demás servey del rey, conforme los demás particulars de dita parròquia de Moguda. Y viu y ohí que dit Lluís Quintana, per temor que no'l matassen, viu y ohí los digué y respongué que tindria allotjament en dita casa petita, pagaria los talls y tatxes, conforme los demás particulars de dita parròquia. Y en effecte, viu que allotjaren en dita casa petita los dits tres soldats y viu que se quedaren en aquella. Lo que, no obstant, viu y ohí y experimentí yo, *testis*, que en la mateixa ocasió alguns dels sobre nomenats digueren al pare conrrer que volien que lo pare prior de dit convent se obligàs ab acte en què lo masover de la dita heretat de Moguda pagaria en tot temps tot lo que se li offeriria per rahó dels talls y axí mateix tindria allotjaments quant se offeriria y que si no ho volia fer, tot fóra calar foch a la casa y heretat dita de Moguda. Y semblantment viu y ohí que seguidament Regàs, àlias dit lo Regasó, respongué que si després ha algú de las personas tumultuadas los ne venia algun dany o bé ne capturassen algú, passarian a pèndrer lo frare que's trobaria en la dita casa¹⁰ de Moguda y que, aquell pres y capturat, lo possarian de tots dos peus al cep. Y que quant no'n trobasen ningún en la dita casa, tot seria anar al convent a cercar-ne. Y de la mateixa manera dich a V. M., senyor, que és estada veu y fama pública, la qual se és continuada y encara vuy en dia se continua que los mateixos sobrenomenats tumultuats volían anar a la dita casa y heretat dita de Moguda a calar-i foch en atenció que lo dit pare prior de dit convent fins ara no ha volgut firmar dit acte. Y esta és la veritat per lo jurament que tinch prestat.

Per lo dit Jacintho Miquel, qui diu no sab de escriure y firmo yo, Joseph Servera y Rufasta, escrivent, la dita sua deposició.

1. *Segueix dit ratllat.* — 2. *y quadra escrit al marge esquerre, separat del text inicial. La marca que permet conèixer on s'ha d'inserir el text és ? i està situada darrera de casa.* — 3. *dos interliniat.* — 4. *Segueix després interliniat.* — 5. *S'indica amb {..} un espai blanc per al nom de pila.* — 6. *mos escrit al marge esquerre, separat del text inicial. La marca que permet conèixer on s'ha d'inserir el text és + i està situada darrera de casa.* — 7. *com manca al text.* — 8. *En el text s'utilitza T. per als noms de piles desconeguts.* — 9. *S'indica amb {..} un espai blanc per al nom.* — 10. *casa manca al text.*